INTERNATIONAL EJER 2019 CONGRESS

VI th INTERNATIONAL EURASIAN EDUCATIONAL RESEARCH CONGRESS

BİLDİRİ KİTABI

EJERCONGRESS 2019 CONFERENCE PROCEEDINGS

Tema: Eğitimi Güçlendirmek; Araştırma, Kuram ve Uygulama

Main Theme: Empowering Education; Research, Theory and Practice

19-22 Haziran 2019
Ankara Üniversitesi

19-22 June 2019
Ankara University

Editör: Doç. Dr. Şakir ÇINKIR

ANKARA ÜNİVERSİTESİ 1946

EJER

ANI yayıncılık

VI th INTERNATIONAL EURASIAN EDUCATIONAL RESEARCH CONGRESS

EJERCONGRESS 2019 BİLDİRİ KİTABI

EJERCONGRESS 2019 CONFERENCE PROCEEDINGS

Editör:
Doç. Dr. Şakir ÇINKIR

Anı Yayıncılık
Kızılırmak Sokak 10/A
Bakanlıklar / Ankara
Basım tarihi : 31 Ekim 2019
Tel : 0 312 425 81 50 pbx
Fax : 0 312 425 81 11
info @aniyayincilik.com.tr
ejercongress2018gmail.com
www.http://.aniyayincilik.com.tr

ISBN: 978-605-170-313-8

Honorary Members of Congress / Kongre Onursal Başkanları

Prof. Erkan İBİŞ, Ankara University Rector

Prof. Veysel SÖNMEZ, EJER Founding Editor

Congress Presidents/ Kongre Başkanları

Prof. Fatma BIKMAZ, Ankara University Faculty of Education Dean

Assoc. Prof. Şakir ÇINKIR, EJER Editor

Heads of Organizing Committee/ Düzenleme Kurulu Başkanları

Assoc. Prof. İlhan YALÇIN, Assistant Dean of the Faculty of Education, Ankara University

Assoc. Prof. Canay Demirhan İŞCAN, Assistant Dean of the Faculty of Education, Ankara University

Congress Secretary/ Kongre Genel Sekreteri

Dilek ERTUĞRUL, EJER

Members of the Organizing Committee/ Düzenleme Kurulu Üyeleri

Prof. Ayşe Çakır İLHAN

Prof. Erten GÖKÇE

Prof. F. Çağlayan DİNÇER

Prof. Gürcan GÜRGEN

Prof. H. Hüseyin AKSOY

Prof. Hafize KESER

Prof. Hasan ÜNDER

Prof. Meral UYSAL

Prof. Ömay ÇOKLUK

Prof. Sedat SEVER

Prof. Seher SEVİM

Prof. Selahiddin ÖĞÜLMÜŞ

Assoc. Prof. Berna ASLAN

Assoc. Prof. Canay Demirhan İŞCAN

Assoc. Prof. Celal Deha DOĞAN

Assoc. Prof. Cevriye ERGÜL

Assoc. Prof. Dilek ACER

Assoc. Prof. Hayriye Tuğba ÖZTÜRK

Assoc. Prof. İlhan YALÇIN

Assoc. Prof. Mustafa SEVER

Assoc. Prof. Yasemin ESEN

Assist. Prof. Ayşegül BAYRAKTAR

Assist. Prof. Gökhan ATİK

Assist. Prof. Müge ŞEN

Assist. Prof. Pelin TAŞKIN

Res. Assist. Burcu ÇABUK

Res. Assist. Ece KOÇER

Res. Assist. Fulya SOĞUKSU

Res. Assist. Özge ERDEMLİ

International Organizing Committee /Uluslararası Düzenleme Kurulu Üyeleri

Prof. Christian Faltis,University of California, Davis, USA

Prof. Gery McNamara, Dublin City University, Dublin, IRELAND
Prof. James Banks, University of Washington,USA
Prof. Jennifer Mahon, University of Nevada, Reno, USA
Prof. Joe O'hara, Dublin City University, Dublin,IRELAND
Prof. Lynn Burlbaw, University of Texas A&M, USA
Prof. Mokter Hossain, University of Alabama, USA
Prof. Stephen Lafer, University of Nevada, Reno, USA
Prof. Senel Poyrazli, Penn State University, PA, USA
Prof. Ali ERSOY, Anadolu Üniversitesi , Eskişehir, Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Ayse Çiftçi, Purdue University, IN, USA
Assoc. Prof. Dr. H.Eray ÇELİK, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, Türkiye
As. Prof. Tao Wang,University of Washington, Bothell, USA

Scientific Committee / Bilim Kurulu

Prof. Abbas TÜRNÜKLÜ
Prof. Abdurrahman TANRIÖĞEN
Prof. Abdülkadir MASKAN
Prof. Adnan ERKUŞ
Prof. Adnan PINAR
Prof. Adnan KAN
Prof. Adnan KÜÇÜKOĞLU
Prof. Ahmet IŞIK
Prof. Ahmet İlhan ŞEN
Prof. Alev ÖNDER
Prof. Ali BALCI
Prof. Ali BÜLBÜL
Prof. Ali ERSOY
Prof. Ali Fuat ARICI
Prof. Ali Günay BALIM
Prof. Ali İlker GÜMÜŞELİ
Prof. Ali MEYDAN
Prof. Ali Osman ALAKUŞ
Prof. Ali Osman GÜNDOĞAN
Prof. Ali Osman ÖZTÜRK
Prof. Ali SABANCI
Prof. Ali TAŞ
Prof. Ali TAŞKIN
Prof. Alim KAYA
Prof. Andrey A. Kiselnikov
Prof. Anita PIPERE, Daugavpils, LATVIA
Prof. Antonio E. Puente
Prof. Arda ARIKAN
Prof. Arif SARIÇOBAN
Prof. Asım ÇİVİTÇİ
Prof. Asiye İVRENDİ
Prof. Aslı UZ BAŞ
Prof. Asuman DUATEPE PAKSU
Prof. Atilla CAVKAYTAR
Prof. Aycan Çiçek SAĞLAM
Prof. Ayhan Kürşat ERBAŞ
Prof. Ayhan YILMAZ
Prof. Ayla OKTAY
Prof. Ayperi DİKİCİ SIĞIRTMAÇ
Prof. Aysel KÖKSAL AKYOL
Prof. Ayşe BALCI KARABOĞA
Prof. Ayşe Çiftçi
Prof. Ayşe ESRA ASLAN
Prof. Ayşe KIRAN
Prof. Ayşe OĞUZ ÜNVER
Prof. Ayşe Rezan ÇEÇEN EROĞUL
Prof. Ayşegül DALOĞLU
Prof. Ayşen BAKİOĞLU
Prof. Ayten GENÇ
Prof. Ayten ULUSOY
Prof. Aytunga OĞUZ
Prof. Beatrice ADEARA
Prof. Belma HANEDAR
Prof. Belma TUĞRUL
Prof. Berrin AKMAN
Prof. Bilal DUMAN
Prof. Bilge CAN
Prof. Binnur YEŞİLYAPRAK
Prof. Birgit PEPIN, Sor
Prof. Buket AKKOYUNLU

Prof. Bülbin SUCUOĞLU
Prof. Celal BAYRAK
Prof. Cem GÜZELLER
Prof. Cemal Ergin EKİNCİ
Prof. Cemalettin İPEK
Prof. Cengiz ŞAHİN
Prof. Christian Faltis
Prof. Çavuş ŞAHİN
Prof. Danny WYFFELS
Prof. David BRIDGES
Prof. Demet YAYLI
Prof. Deniz DERYAKULU
Prof. Derin ATAY
Prof. Derya YAYLI
Prof. Didem Müge SİYEZ
Prof. Dilek Yelda KAĞNICI
Prof. Dursun DİLEK
Prof. Duygu ANIL
Prof. Eda ÜSTÜNEL
Prof. Efe AKBULUT
Prof. Ekber TOMUL
Prof. Elif ÇELEBİ ÖNCÜ
Prof. Elif TÜRNÜKLÜ
Prof. Elif ÜSTÜN
Prof. Emine AHMETOĞLU
Prof. Emine KOLAÇ
Prof. Erdal TOPRAKÇI
Prof. Erdinç DURU
Prof. Erdoğan Köse
Prof. Erkut KONTER
Prof. Erol KUYURTAR
Prof. Erten GÖKÇE
Prof. Esin ATAV
Prof. Esmahan AĞAOĞLU
Prof. Esra Bukova GÜZEL
Prof. F. Çağlayan DİNÇER
Prof. F. Ebru İKİZ
Prof. Fatma AÇIK
Prof. Fatma ÇELİKKAYAPINAR
Prof. Fatma HAZIR BIKMAZ
Prof. Fatma ÖZMEN
Prof. Fatma SUSAR KIRMIZI
Prof. Feride Bacanlı
Prof. Fidan KORKUT OWEN
Prof. Figen ÇOK
Prof. Filiz BİLGE
Prof. Filiz KABAPINAR
Prof. Firdevs GÜNEŞ
Prof. Fulya Öztaş
Prof. Funda ACARLAR
Prof. Füsun GÜLDEREN ALACAPINAR
Prof. Gabil Adilov
Prof. Galip Yüksel
Prof. Gaye TUNCER TEKSÖZ
Prof. Gelengül HAKTANIR
Prof. Gery McNamara
Prof. Gıyasettin DEMİRHAN
Prof. Gökay YILDIZ
Prof. Gölge SEFEROĞLU
Prof. Gönül KIRCAALİ İFTAR
Prof. Gül ÜNAL ÇOBAN
Prof. Gülden UYANIK BALAT
Prof. Günseli YILDIRIM
Prof. Gürcan GÜRGEN
Prof. Hafize KESER
Prof. Haluk ÖZMEN
Prof. Hakan Sert
Prof. Handan Asude BAŞAL
Prof. Hasan ŞEKER
Prof. Hasan ARSLAN
Prof. Hasan COŞKUN
Prof. Hasan HALUK ERDEM
Prof. Hasan Hüseyin AKSOY
Prof. Hasan PEKMEZCİ
Prof. Hasan ÜNDER
Prof. Hatice Ferhan ODABAŞI
Prof. Hatice Nur ERKIZA
Prof. Hatice ODACI

Prof. Hayati AKYOL
Prof. Hayri ERTAN
Prof. Hediye Şule AYCAN
Prof. Hilal AKTAMIŞ
Prof. Hilmi DEMİRKAYA
Prof. Hülya GÜR
Prof. Hülya ŞAHİN BALTACI
Prof. Hülya YILMAZ
Prof. Hünkar KORKMAZ
Prof. Hüseyin Gazi TOPDEMİR
Prof. Hüseyin KIRAN
Prof. Hüseyin KÜÇÜKÖZER
Prof. İbrahim GÜNER
Prof. İbrahim YILDIRIM
Prof. İlhan GÜNBAYIR
Prof. İnayet AYDIN
Prof. İsmail Hakkı DEMİRCİOĞLU
Prof. İsmail Hakkı ERTEN
Prof. İsmail Hakkı MİRİCİ
Prof. İzzet GÖRGEN
Prof. Jale ÇAKIROĞLU
Prof. James Banks
Prof. Jennifer Mahon
Prof. Joe O'HARA
Prof. Jordanescu EUGEN
Prof. Kamile DEMİR
Prof. Kamuran TARIM
Prof. Kasım KARAKÜTÜK
Prof. Kaya YILMAZ
Prof. Kazım ÇELİK
Prof. Kemal Sinan ÖZMEN
Prof. Kerim GÜNDOĞDU
Prof. Kürşat EĞİLMEZ
Prof. Kürşat ERBAŞ
Prof. Lale ALTINKURT
Prof. Levent TURAN
Prof. Leyla HARPUTLU
Prof. Lynn Burlbaw
Prof. Mahmut SELVİ
Prof. Mediha SARI
Prof. Mehmet AÇIKALIN
Prof. Mehmet ARSLAN
Prof. Mehmet BEKDEMİR
Prof. Mehmet CANBULAT
Prof. Mehmet DEMİREZEN
Prof. Mehmet ELGÜN
Prof. Mehmet Fatih ÖZMANTAR
Prof. Mehmet GÜNAY
Prof. Mehmet Güven
Prof. Mehmet Halil SOLAK
Prof. Mehmet KÜÇÜK
Prof. Mehtap ÇAKAN
Prof. Melek ÇAKMAK
Prof. Melek DEMİREL
Prof. Melek KALKAN
Prof. Meliha YILMAZ
Prof. Meral UYSAL
Prof. Mithat AYDIN
Prof. Mokter Hossain
Prof. Mualla AKSU
Prof. Mukaddes ERDEM
Prof. Murat ÖZBAY
Prof. Musa DİKMENLİ
Prof. Mustafa BULUŞ
Prof. Mustafa ÇELİKTEN
Prof. Mustafa GÜNDÜZ
Prof. Mustafa Sami TOPÇU
Prof. Mustafa SARIKAYA
Prof. Mustafa SÖZBİLİR
Prof. Mustafa Volkan COŞKUN
Prof. Mübeccel Sara GÖNEN
Prof. Müge ARTAR
Prof. Münevver ÇETİN
Prof. Nebil REYHANİ
Prof. Necati CEMALOĞLU
Prof. Nejla YÜRÜK
Prof. Nergüz Bulut SERİN
Prof. Neriman ARAL

Prof. Nesrin ÖZDENER
Prof. Neşe TERTEMİZ
Prof. Nevide DELLAL
Prof. Nevin SAYLAN
Prof. Nihat AYCAN
Prof. Nihat ŞAD
Prof. Nilgün METİN
Prof. Nilgün YENİCE
Prof. Nuray SENEMOĞLU
Prof. Nurettin ŞAHİN
Prof. Nurettin ŞİMŞEK
Prof. Nuri DOĞAN
Prof. Nükhet DEMİRTAŞLI
Prof. Oğuz ÖZDEMİR
Prof. Oktay Cem ADIGÜZEL
Prof. Orhan KARAMUSTAFAOĞLU
Prof. Oya Gülendam ERSEVER
Prof. Ozana URAL
Prof. Ömay ÇOKLUK
Prof. Ömer Faruk TUTKUN
Prof. Özgür Erdur BAKER
Prof. Özlem KARAIRMAK
Prof. Paşa Tevfik CEPHE
Prof. Perihan ÜNÜVAR
Prof. Rabia SARIKAYA
Prof. Ragıp ÖZYÜREK
Prof. Dr. RAMAZAN GÜRBÜZ
Prof. Ramazan SEVER
Prof. Refik BALAY
Prof. Rengin ZEMBAT
Prof. Rıfat MİSER
Prof. Ruhi SARPKAYA
Prof. S. Renan SEZER
Prof. Sadegül AKBABA ALTUN
Prof. Sadık KARTAL
Prof. Sadi SEFEROĞLU
Prof. Salih Paşa MEMİŞOĞLU
Prof. Salih UŞUN
Prof. Savaş BAŞTÜRK
Prof. Sebahattin ÇEVİKBAŞ
Prof. Sedat SEVER
Prof. Sedat UÇAR
Prof. Seher BALCI ÇELİK
Prof. Seher SEVİM
Prof. Selahattin DİLİDÜZGÜN
Prof. Selahattin GELBAL
Prof. Selahattin ÖĞÜLMÜŞ
Prof. Selçuk PEHLİVANOĞLU
Prof. Sema BATU
Prof. Semra ERKAN
Prof. Semra SUNGUR
Prof. Serap NAZLI
Prof. Seval FER
Prof. Sevgi KÜÇÜKER
Prof. Sevgi ÖZGÜNGÖR
Prof. Sezgin VURAN
Prof. Sibel GÜNEYSU
Prof. Sibel KARAKELLE
Prof. Sinan ERTEN
Prof. Soner YILDIRIM
Prof. Söngül TÜMKAYA
Prof. Stephen Lafer
Prof. Süleyman İNAN
Prof. Süleyman Solak
Prof. Sven PERSSON
Prof. Şenel Poyrazlı
Prof. Şerife Işık
Prof. Şevki KÖMÜR
Prof. Şule Bayraktar
Prof. Şükran TOK
Prof. Tangül KABAEL
Prof. Teoman KESERCİOĞLU
Prof. Tevhide KARGIN
Prof. Theo WUBBELS
Prof. Tohit GÜNEŞ
Prof. Turan PAKER
Prof. Tuğba YANPAR YELKEN
Prof. Tülin GÜLER YILDIZ

Prof. Türkan ARGON
Prof. Türkay Nuri TOK
Prof. Ursula CASANOVA
Prof. Vedat ÖZSOY
Prof. Yahya ALTINKURT
Prof. Yasemin BAYYURT
Prof. Yasemin Gülbahar GÜVEN
Prof. Yasemin Karaman KEPENEKÇİ
Prof. Yasemin KIRKGÖZ
Prof. Yasemin Koçak USLUEL
Prof. Yaşar KONDAKÇI
Prof. Yaşare AKTAŞ ARNAS
Prof. Yavuz AKPINAR
Prof. Yeşim ÇAPA AYDIN
Prof. Yeşim FAZLIOĞLU
Prof. Yeter ŞAHİNER
Prof. Yıldız GÜVEN
Prof. Yusif MAMMADOV
Prof. Yusuf BUDAK
Prof. Yusuf ŞAHİN
Prof. Yücel KABAPINAR
Prof. Yüksel KAVAK
Prof. Zekeriya GÜNEY
Prof. Zekeriya NARTGÜL
Prof. Zeynep Deniz YÖNDEM
Prof. Zeynep Fulya TEMEL
Prof. Zeynep Karataş
Prof. Zuhal OKAN
Assoc. Prof. Atila YILDIRIM
Assoc. Prof. Ayşe SAVRAN GENCER
Assoc. Prof. Aysel ÇOBAN
Assoc. Prof. Berna CANTÜRK GÜNHAN
Assoc. Prof. Berna ÜRÜN KARAHAN
Assoc. Prof. Burçin GÖKKURT ÖZDEMİR
Assoc. Prof. Burçin TÜRKAN
Assoc. Prof. Cem TOPSAKAL
Assoc. Prof. Çağla GÜR
Assoc. Prof. Çiğdem ÜNAL
Assoc. Prof. Derya ARSLAN ÖZER
Assoc. Prof. Erdal ARSLAN
Assoc. Prof. Ertuğ CAN
Assoc. Prof. Ebru OĞUZ
Assoc. Prof. Ender DURUALP
Assoc. Prof. Güneş SALI
Assoc. Prof. Hatice COŞKUN
Assoc. Prof. Haktan DEMİROĞLU
Assoc. Prof. Hayriye TUĞBA ÖZTÜRK
Assoc. Prof. Kenan DEMİR
Assoc. Prof. Melahat DEMİRBİLEK
Assoc. Prof. Mine GÖZÜBÜYÜK TAMER
Assoc. Prof. Mustafa SEVER
Assoc. Prof. Nilüfer KÖSE
Assoc. Prof. Seher YALÇIN
Assoc. Prof. Tuba ADA
Assoc. Prof. Tuğba ÇENGELCİ KÖSE
Assoc. Prof. Salih ŞAHİN
Assoc. Prof. Ramazan YILMAZ
Assoc. Prof. Sezai KOÇYİĞİT
Assoc. Prof. Saide ÖZBEY
Assoc. Prof. Zeynep KILIÇ
Assoc. Prof. Zihniye OKRAY
Assoc. Prof. Zerrin TURAN
Assoc. Prof. Meral Hakverdi CAN
Assoc. Prof. A. Cendel KARAMAN
Assoc. Prof. Abbas ERTÜRK
Assoc. Prof. Abdulkadir UZUNÖZ
Assoc. Prof. Abdullah Cem ÖZAL
Assoc. Prof. Abdullah UĞUR
Assoc. Prof. Abdurrahman ŞAHİN
Assoc. Prof. Abdülkadir ERDOĞAN
Assoc. Prof. Ahmet AYIK
Assoc. Prof. Ahmet BAŞAL
Assoc. Prof. Ahmet Erdoğan
Assoc. Prof. Ahmet Naci ÇOKLAR
Assoc. Prof. Ahmet Tekbıyık
Assoc. Prof. Ahmet YILDIZ
Assoc. Prof. Ahmet Zeki GÜVEN
Assoc. Prof. Ahu ARICIOĞLU

Assoc. Prof. Ali ESGİN
Assoc. Prof. Ali KIŞ
Assoc. Prof. Ali ÜNAL
Assoc. Prof. Ali YILDIZ
Assoc. Prof. Alper ÇİLTAŞ
Assoc. Prof. Alper SİNAN
Assoc. Prof. Arzu Karçkay TAŞDELEN
Assoc. Prof. Asiye TOKER GÖKÇE
Assoc. Prof. Aslı TAYLI
Assoc. Prof. Atılgan ERÖZKAN
Assoc. Prof. Atilla YILDIRIM
Assoc. Prof. Ayalp Talun İNCE
Assoc. Prof. Aydın BALYER
Assoc. Prof. Ayfer ALPER
Assoc. Prof. Ayfer ŞAHİN
Assoc. Prof. Aylin CAM
Assoc. Prof. Aylin ÇAM
Assoc. Prof. Aynur BOZKURT BOSTANCI
Assoc. Prof. Ayse ÇİFTÇİ
Assoc. Prof. Ayse MEMİŞ
Assoc. Prof. Aysen Esen ÇOBAN
Assoc. Prof. Ayşe Nesibe ÖNDER
Assoc. Prof. Ayşe YALÇIN ÇELİK
Assoc. Prof. Ayşegül Amanda YEŞİLBURSA
Assoc. Prof. Ayşenur Büyükgöze Kavas
Assoc. Prof. Ayten Kiriş AVAROĞULLARI
Assoc. Prof. Bahadır ERİŞTİ
Assoc. Prof. Bahadır NAMDAR
Assoc. Prof. Bahadır YANIK
Assoc. Prof. Bahadır YILDIZ
Assoc. Prof. Bahar DEMİR
Assoc. Prof. BAKİ DUY
Assoc. Prof. Banu Altunay Arslantekin
Assoc. Prof. Bayram AŞILIOĞLU
Assoc. Prof. Bayram BAŞ
Assoc. Prof. Bayram BIÇAK
Assoc. Prof. Bayram ÇETİN
Assoc. Prof. Bayram TAY
Assoc. Prof. Behçet ÖZNACAR
Assoc. Prof. Bekir DİREKÇİ
Assoc. Prof. Berna ARSLAN
Assoc. Prof. Bertan AKYOL
Assoc. Prof. Bilge Uzun
Assoc. Prof. Binnur İlter GENÇ
Assoc. Prof. Birsen DOĞAN
Assoc. Prof. Buket Korkut RAPTİS
Assoc. Prof. Buket YAKMACI GÜZEL
Assoc. Prof. Burcu ATAR
Assoc. Prof. Burcu Şenler
Assoc. Prof. Burçak BOZ
Assoc. Prof. Bülent AYDOĞDU
Assoc. Prof. Bülent ÇETİNKAYA
Assoc. Prof. Canan KOÇ
Assoc. Prof. Canan LAÇİN ŞİMŞEK
Assoc. Prof. Canay Demirhan İŞCAN
Assoc. Prof. Celal Tayyar UĞURLU
Assoc. Prof. Cem Ali Gizir
Assoc. Prof. Cem BALÇIKANLI
Assoc. Prof. Cem Sinan Arslan
Assoc. Prof. Cevat ELMA
Assoc. Prof. Coşkun KÜÇÜKTEPE
Assoc. Prof. Çağal GÜR
Assoc. Prof. Çağlar ÇAĞLAR
Assoc. Prof. Çetin TÜRKYILMAZ
Assoc. Prof. Çığıl Aykut
Assoc. Prof. Deniz GÜLLEROĞLU
Assoc. Prof. Derya ASI
Assoc. Prof. Didem AKYÜZ
Assoc. Prof. Dilek ACER
Assoc. Prof. Dilek ÇELİKLER
Assoc. Prof. Dilek Gençtanırım Kurt
Assoc. Prof. Dilek TANIŞLI
Assoc. Prof. Duygu SÖNMEZ
Assoc. Prof. Ebru DERETARLA GÜL
Assoc. Prof. Elif Sazak PINAR
Assoc. Prof. Elvan GÜNEL
Assoc. Prof. Elvan ŞAHİN
Assoc. Prof. Emine ÇİL

Assoc. Prof. Emine Durmuş
Assoc. Prof. Emre ÜNAL
Assoc. Prof. Eray ÇELİK
Assoc. Prof. Erdal KÜÇÜKER
Assoc. Prof. Eren CEYLAN
Assoc. Prof. Eren VURAL
Assoc. Prof. Erhan Ertekin
Assoc. Prof. Erkan KIRAL
Assoc. Prof. Erkan TABANCALI
Assoc. Prof. Ersen Yazıcı
Assoc. Prof. Ertuğ CAN
Assoc. Prof. Esma Buluş KIRIKKAYA
Assoc. Prof. Esme HACIEMİNOĞLU
Assoc. Prof. Fatima BALKAN KIYICI
Assoc. Prof. Fatma ÇALIŞANDEMİR
Assoc. Prof. Fatma MIZIKACI
Assoc. Prof. Fatma ÜNAL
Assoc. Prof. Fatoş KORKMAZ
Assoc. Prof. Fevziye Sayılan KOCAYİĞİT
Assoc. Prof. Figen ERSOY
Assoc. Prof. Firdevs SAVİ ÇAKAR
Assoc. Prof. Funda NAYIR
Assoc. Prof. Gökhan ARASTAMAN
Assoc. Prof. Gökhan ÇETİNKAYA
Assoc. Prof. Gülfem Sezen BALÇIKANLI
Assoc. Prof. Güliz AYDIN
Assoc. Prof. Gülseren Karagöz AKAR
Assoc. Prof. Gürcü Koç ERDAMAR
Assoc. Prof. Gürsoy AKÇA
Assoc. Prof. Hacer Hande UYSAL
Assoc. Prof. Hakan ATILGAN
Assoc. Prof. Hakan ŞAHİN KIZILCIK
Assoc. Prof. Hakan ÜLPER
Assoc. Prof. Hakan Yavuz ATAR
Assoc. Prof. Halil İbrahim KAYA
Assoc. Prof. Halise Pelin KARASU
Assoc. Prof. Hamit YOKUŞ
Assoc. Prof. Handan GÜNEŞ
Assoc. Prof. Harun ŞAHİN
Assoc. Prof. Hasan BAĞCI
Assoc. Prof. Hasan DEMİRTAŞ
Assoc. Prof. Hasan GÜRGÜR
Assoc. Prof. Hatice AKKOÇ
Assoc. Prof. Hatice BAKKALOĞLU
Assoc. Prof. Hatice BEKİR
Assoc. Prof. Hatice KUMANDAŞ ÖZTÜRK
Assoc. Prof. Hüseyin YOLCU
Assoc. Prof. Işıl Kabakçı YURDAKUL
Assoc. Prof. İlhan KARATAŞ
Assoc. Prof. İlhan YALÇIN
Assoc. Prof. İlke EVİN GENCEL
Assoc. Prof. İlknur Çifci TEKİNARSLAN
Assoc. Prof. İsa Birkan GÜLDENOĞLU
Assoc. Prof. İsmail HAKKI KIZILOLUK
Assoc. Prof. İsmail KARAKAYA
Assoc. Prof. İsmail SEÇER
Assoc. Prof. Kaan Zülfikar DENİZ
Assoc. Prof. Kasım YILDIRIM
Assoc. Prof. Kaya YILDIZ
Assoc. Prof. Kemal KAYIKÇI
Assoc. Prof. Kenan ÖZCAN
Assoc. Prof. Kevser BAYKARA
Assoc. Prof. Kürşat YENİLMEZ
Assoc. Prof. Levent MERCİN
Assoc. Prof. Lütfi ÜREDİ
Assoc. Prof. Maide ORÇAN
Assoc. Prof. Martha LASH
Assoc. Prof. Mehmet Akif SÖZER
Assoc. Prof. Mehmet Akif OCAK
Assoc. Prof. Mehmet Ali AKINCI
Assoc. Prof. Mehmet Ertuğrul Uçar
Assoc. Prof. Mehmet İkbal YETİŞİR
Assoc. Prof. Mehmet TEYFUR
Assoc. Prof. Meryem Nur AYDEDE
Assoc. Prof. Mine ALADAĞ
Assoc. Prof. Murat AKYILDIZ
Assoc. Prof. Murat BALKIS
Assoc. Prof. Murat ÖZDEMİR

Assoc. Prof. Murat TAŞDAN
Assoc. Prof. Mustafa Bahşi
Assoc. Prof. Mustafa Doğru
Assoc. Prof. Mustafa Levent İNCE
Assoc. Prof. Mustafa ÖZMUSUL
Assoc. Prof. Müge ADNAN
Assoc. Prof. Necdet AYKAÇ
Assoc. Prof. Necdet KONAN
Assoc. Prof. Necmi GÖKYER
Assoc. Prof. Nermin ÖNER KORUKLU
Assoc. Prof. Neşe GÜLER
Assoc. Prof. Nihan DEMİRKASIMOĞLU
Assoc. Prof. Nil DUBAN
Assoc. Prof. Nilgün Açık ÖNKAŞ
Assoc. Prof. Nilgün SEÇKEN
Assoc. Prof. Nilgün TAŞTAN
Assoc. Prof. Nilüfer KAHRAMAN
Assoc. Prof. Nilüfer ÖZCAN DEMİR
Assoc. Prof. Nurgül Akmanoğlu
Assoc. Prof. Okan BULUT
Assoc. Prof. Oktay ASLAN
Assoc. Prof. Oktay BEKTAŞ
Assoc. Prof. Onur ÇALIŞKAN
Assoc. Prof. Orkide BAKALIM
Assoc. Prof. Osman Raşit IŞIK
Assoc. Prof. Oylum AKKUŞ
Assoc. Prof. Öner ÇELİKKALELİ
Assoc. Prof. Özcan DOĞAN
Assoc. Prof. Özgür Ulubey
Assoc. Prof. Özgür YILDIZ
Assoc. Prof. Özlem ÇAKIR
Assoc. Prof. Özlem TAGAY
Assoc. Prof. Pınar SARPKAYA
Assoc. Prof. Ramazan KARATAŞ
Assoc. Prof. Ramin Aliyev
Assoc. Prof. Raşit AVCI
Assoc. Prof. Recep ERCAN
Assoc. Prof. Refik TURAN
Assoc. Prof. Refika OLGAN
Assoc. Prof. Ruken AKAR VURAL
Assoc. Prof. Rüyam KÜÇÜKSÜLEYMANOĞLU
Assoc. Prof. Sabahat BURAK
Assoc. Prof. Sabahattin DENİZ
Assoc. Prof. Sait AKBAŞLI
Assoc. Prof. Sait BULUT
Assoc. Prof. Sait ULUÇ
Assoc. Prof. Sakine Gülfem ÇAKIR
Assoc. Prof. Salim SEVER
Assoc. Prof. Sedat IŞIKLI
Assoc. Prof. Sedef CANBAZOĞLU BİLİCİ
Assoc. Prof. Semra SÜTGİBİ
Assoc. Prof. Serap EMİR
Assoc. Prof. Seval ERDEN
Assoc. Prof. Sevgi AYDIN GÜNBATAR
Assoc. Prof. Sevilay KİLMEN
Assoc. Prof. Sevinc ALİYEVA
Assoc. Prof. Sezer CİHANER
Assoc. Prof. Sezgi SARAÇ
Assoc. Prof. Sibel DURU
Assoc. Prof. Sibel ÖZSOY
Assoc. Prof. Sibel TURHAN TUNA
Assoc. Prof. Sinan AYAN
Assoc. Prof. Sinem Seze EVCAN
Assoc. Prof. Soner AKŞEHİRLİ
Assoc. Prof. Suna Kaymak ÖZMEN
Assoc. Prof. Süleyman CAN
Assoc. Prof. Süleyman KARATAŞ
Assoc. Prof. Şadan ÖKMEN
Assoc. Prof. Şahin KESİCİ
Assoc. Prof. Şendil CAN
Assoc. Prof. Şengül S. ANAGÜN
Assoc. Prof. Şengül Saime ANAGÜN
Assoc. Prof. Şerife Gonca ZEREN
Assoc. Prof. Şerife YÜCESOY
Assoc. Prof. Şükran DİLİDÜZGÜN
Assoc. Prof. Şükrü ADA
Assoc. Prof. Taner Altun
Assoc. Prof. Tarık SOYDAN

Assoc. Prof. Tezcan KARTAL
Assoc. Prof. Tuba YOKUŞ
Assoc. Prof. Tuğba ÇELİK
Assoc. Prof. Tuğba SARI
Assoc. Prof. Tuncay AKÇADAĞ
Assoc. Prof. Tuncay ÖĞRETMEN
Assoc. Prof. Turan Akman ERKILIÇ
Assoc. Prof. Turgay ÜNALAN
Assoc. Prof. Tülin Şener KILINÇ
Assoc. Prof. Türkan Doğan
Assoc. Prof. Uğur AKIN
Assoc. Prof. Uğur DOĞAN
Assoc. Prof. Ümit ŞAHBAZ
Assoc. Prof. Vesile ALKAN
Assoc. Prof. Vural HOŞGÖRÜR
Assoc. Prof. Yagut ALİYEVA
Assoc. Prof. Yalçın YALAKİ
Assoc. Prof. Yasemin Ergenekon
Assoc. Prof. Yasemin ESEN
Assoc. Prof. Yıldız KIZILABDULLAH
Assoc. Prof. Yılmaz TONBUL
Assoc. Prof. Zafer TANGÜLÜ
Assoc. Prof. Zeliha YAZICI
As. Prof. Ayşe BENGİSOY
As. Prof. Aysin ŞENEL
As. Prof. Ali İHSAN BENZER
As. Prof. Eren KESİM
As. Prof. Gülçin OFLAZ
As. Prof. Pınar BAĞÇELİ
As. Prof. Sonnur KÜÇÜK
As. Prof. Suphi ÖNDER BÜTÜNER
As. Prof. Türkan ÇELİK
As. Prof. Ahmet YAMAÇ
As. Prof. Aslı YILDIRIM POLAT
As. Prof. Ayhan BABAROĞLU
As. Prof. Aysel TÜFEKÇİ
As. Prof. Ayşenur ÖZTÜRK
As. Prof. Başak KARATEKE
As. Prof. Celal TEYYAR UĞURLU
As. Prof. Çiğdem AYTEKİN
As. Prof. Çiğdem İŞ GÜZEL
As. Prof. Emine ZEHRA TURAN
As. Prof. Esin YILMAZ KOĞAR
As. Prof. Evren ŞUMUER
As. Prof. Fadime ULUSOY
As. Prof. Fatih YILMAZ
As. Prof. Fulya SOĞUKSU
As. Prof. Fulya ZORLU
As. Prof. Gonca ULUDAĞ
As. Prof. Gözde İNAR KIZILTEPE
As. Prof. Güzin YASEMİN TUNÇAY
As. Prof. Hakan KOĞAR
As. Prof. Handan DOĞAN
As. Prof. Hatice GÖKÇE BİLGİÇ
As. Prof. Hilmi DEMİRAL
As. Prof. Işıl KELLEVEZİR
As. Prof. Kenan BULUT
As. Prof. M. Emre SEZGİN
As. Prof. Mehmet SAĞLAM
As. Prof. Meltem ÇENGEL SCHOVILLE
As. Prof. Merve ÜNAL
As. Prof. Meryem ALTUN
As. Prof. Nazan KAYTEZ
As. Prof. Nihal YURTSEVEN
As. Prof. Nilgün KURU ALICI
As. Prof. Özge METİN ASLAN
As. Prof. Özlem CEZİKTÜRK
As. Prof. Özlem MELEK ERBİL KAYA
As. Prof. Özlem YURT
As. Prof. Pelin TAŞKIN
As. Prof. Selda ARAS
As. Prof. Serpil KALAYCI
As. Prof. Sinan SCHREGLMANN
As. Prof. Şemseddin GÜNDÜZ
As. Prof. Utku BEYAZIT
As. Prof. Yakup DOĞAN
As. Prof. Zerrin TOKER
As. Prof. Abdullah Mert

As. Prof. Ahmet Cihangir
As. Prof. Ahmet ÖZMEN
As. Prof. Ali Gürsan SARAÇ
As. Prof. Ali ÖZKAYA
As. Prof. Ali Serdar SAĞKAL
As. Prof. Aliye Erdem HARBELİOĞLU
As. Prof. Alper Yetkiner
As. Prof. Arif BAKLA
As. Prof. Arslan BAYRAM
As. Prof. Arzu ÖZKAN CEYLAN
As. Prof. Aysel Esen ÇOBAN
As. Prof. Ayşe YENİLMEZ
As. Prof. Ayşegül BAYRAKTAR
As. Prof. Ayşegül DERMAN
As. Prof. Ayşenur Kutluca CANBULAT
As. Prof. Baki ŞAHİN
As. Prof. Barış EROĞLU
As. Prof. Başak KARATEKE
As. Prof. Behsat Savaş
As. Prof. Berna AYGÜN
As. Prof. Berna AYTAÇ
As. Prof. Berna GÜCÜM
As. Prof. Beyza Kapçak IŞIKSUNGUR
As. Prof. Birgül ÇAKIR
As. Prof. Birsel AYBEK
As. Prof. Burcu AKHUN
As. Prof. Burcu BECEREN ÖZDEMİR
As. Prof. Burcu ŞENLER
As. Prof. Cemal KALSEN
As. Prof. Cenk AKBIYIK
As. Prof. Cihat DEMİR
As. Prof. Çiğdem Aldan KARADEMİR
As. Prof. Davut SARITAŞ
As. Prof. Demet BARAN BULUT
As. Prof. Didem ÇETİN
As. Prof. Dilruba Kürüm YAPICIOĞLU
As. Prof. Dilşat Peker Ünal
As. Prof. Ebru AYLAR
As. Prof. Ege AKGÜN
As. Prof. Elif Bengi ÜNSAL ÖZBERK
As. Prof. Emine Önen
As. Prof. Emrah GÜL
As. Prof. Emre EV ÇİMEN
As. Prof. Engin ADER
As. Prof. Engin KARAHAN
As. Prof. Enver YOLCU
As. Prof. Eren Halil ÖZBERK
As. Prof. Ergül DEMİR
As. Prof. Erkan ÇER
As. Prof. Erkan KÜLEKÇİ
As. Prof. Erol ÖZÇELİK
As. Prof. Ersin Türe
As. Prof. Esra BOZKURT ALKAN
As. Prof. Evrim Çetinkaya YILDIZ
As. Prof. Evrim ERBİLGİN
As. Prof. Eylem DAYI
As. Prof. Eylem Gökçe TÜRK
As. Prof. Ezgi Toplu Demirtaş
As. Prof. Fahriye Hayırsever
As. Prof. Fatih KEZER
As. Prof. Fatma Özlem SAKA
As. Prof. Fatma TEZCAN
As. Prof. Fazilet TAŞDEMİR
As. Prof. Ferhan GÜNDÜZ
As. Prof. Feride ÖZYILDIRIM GÜMÜŞ
As. Prof. Filiz AKAR
As. Prof. Gamze ABUR
As. Prof. Gamze SART
As. Prof. Gizem UYUMAZ
As. Prof. Gökçe GÖKALP
As. Prof. Gökhan Atik
As. Prof. Göksu Gözen ÇITAK
As. Prof. Gözdegül ARIK KARAMIK
As. Prof. Güçlü ŞEKERCİOĞLU
As. Prof. Gülce COŞKUN ŞENTÜRK
As. Prof. Gülenaz SELÇUK
As. Prof. Gülfem Sarpkaya AKTAŞ
As. Prof. Güliz Karaarslan SEMİZ

As. Prof. Gülsüm AKYOL
As. Prof. Gülten KOÇ
As. Prof. Hakan IŞIK
As. Prof. Hale KOÇER
As. Prof. Halim ÇAVUŞOĞLU
As. Prof. Halise Kader ZENGİN
As. Prof. Halit KARALAR
As. Prof. Hasan Esici
As. Prof. Hasan Hüseyin AKSU
As. Prof. Hatice FIRAT
As. Prof. Hayal YAVUZ GÜZEL
As. Prof. Hülya ERCAN
As. Prof. Hülya ERTAŞ
As. Prof. İdil Aksöz EFE
As. Prof. İdris KAYA
As. Prof. İlker CIRIK
As. Prof. Jacqueline GUSTAFSON
As. Prof. Laura M. Reid MARKS
As. Prof. Levent ŞENYÜZ
As. Prof. Levent YAYCI
As. Prof. M. Cem BABADOĞAN
As. Prof. Mehmet Ulaş
As. Prof. Melek ALTIPARMAK KARAKUŞ
As. Prof. Melihan Ünlü
As. Prof. Meltem GÖNDEN
As. Prof. Merve Lütfiye ŞENTÜRK
As. Prof. Metin AŞÇI
As. Prof. Mevlüt GÜLMEZ
As. Prof. Muhammet AVAROĞULLARI
As. Prof. Murat ERTEN
As. Prof. Mustafa ALTINKÖK
As. Prof. Mustafa GİRGİN
As. Prof. Mücahit KÖSE
As. Prof. Müge ŞEN
As. Prof. Münevver İLGÜN DİBEK
As. Prof. Nebiye KORKMAZ
As. Prof. Necla EKİNCİ
As. Prof. Necmettin TEKER
As. Prof. Nermin KARABACAK
As. Prof. Nesrin Diler SÖNMEZ
As. Prof. Nigar İpek EĞİLMEZ
As. Prof. Nilay ÖZTÜRK
As. Prof. Nurhan ÖZTÜRK
As. Prof. Oğuzhan DALKIRAN
As. Prof. Onur İŞBULAN
As. Prof. Onur ÖZMEN
As. Prof. Ömer KUTLU
As. Prof. Ömer KUTLU
As. Prof. Ömür Gürel SELİMOĞLU
As. Prof. Ömür KOÇ
As. Prof. Özden FİDAN
As. Prof. Özlem ALKAN ERSOY
As. Prof. Özlem ERYILMAZ MUŞTU
As. Prof. Özlem Yeşim ÖZBEK
As. Prof. Perihan GÜNEŞ
As. Prof. Pervin Oya TANERİ
As. Prof. Pınar FETTAHLIOĞLU
As. Prof. Pınar ŞAFAK
As. Prof. Pınar YILDIZ
As. Prof. Rıza AKYÜREK
As. Prof. Saadet KURU ÇETİN
As. Prof. Sabriye ŞENER
As. Prof. Salih ÇAKMAK
As. Prof. Seda DONAT BACIOĞLU
As. Prof. Sedat İNCE
As. Prof. Selmin BİLEN
As. Prof. Sema ÜNLÜER
As. Prof. Semra TİCAN BAŞARAN
As. Prof. Serkan ARIKAN
As. Prof. Serpil Alptekin
As. Prof. Servet GÖZETLİK
As. Prof. Seval Deniz KILIÇ
As. Prof. Seval KÜÇÜKTEPE
As. Prof. Sevda Barut
As. Prof. Sevim SEVGİ
As. Prof. Sezer Sabriye İKİZ
As. Prof. Simla COURSE
As. Prof. Suat CAKOVA

As. Prof. Sündüs YERDELEN
As. Prof. Şahin DANİŞMAN
As. Prof. Şenay YAPICI
As. Prof. Şerife Koza ÇİFTÇİ
As. Prof. Şeyda Deniz TARIM
As. Prof. Şeyma Şengil AKAR
As. Prof. Tao Wang
As. Prof. Temel TOPAL
As. Prof. Tuğba HORZUM
As. Prof. Tuğba HOŞGÖR
As. Prof. Turgut TÜRKDOĞAN
As. Prof. Türkan AKSU
As. Prof. Ufuk AKBAŞ
As. Prof. Ümit DEMİRAL
As. Prof. Ümüt AKAGÜNDÜZ
As. Prof. Ünal BOZYER
As. Prof. Vahit BADEMCİ
As. Prof. Yasemin HACIOĞLU
As. Prof. Yasemin TAŞ
As. Prof. Yunus PINAR
As. Prof. Yusuf SÜLÜN
As. Prof. Yücel FİDAN
As. Prof. Zehra ATBAŞI
As. Prof. Zekeriya Çam
As. Prof. Zeynel HAYRAN
As. Prof. Zeynep ATİK
As. Prof. Zeynep EKEN
As. Prof. Zeynep UĞURLU
As. Prof. Zöhre KANMAZ KAYA
Dr. SUNA ÇÖĞMEN
Res. Ass. ÖZGE ERDEMLİ
Dr. Seçil Dayıoğlu
Dr. Adem ÇİLEK
Dr. Ali YILMAZ
Dr. Aylin ALBAYRAK SARI
Dr. Burcu ULUTAŞ
Dr. Ersin ŞAHİN
Dr. Fatih BEKTAŞ
Dr. Funda EKİCİ
Dr. Göksel ERDEM
Dr. H. Çiğdem YAVUZ
Dr. Hakan TURAN
Dr. Mahmut ARIKAN
Dr. Mehmet YAPICI
Dr. Nurcan TEKİN
Instr. Birgül Çakır Yıldırım
Instr. Burak ASMA
Instr. Kazım ARTUT
Instr. Murat CANPOLAT
Instr. Mustafa Kemal ÖZTÜRK
Instr. Nihal KURUOĞLU MACCARIO
Instr. Oya AKYILDIZ
Instr. Pınar KIZILHAN
Instr. Remzi YILDIRIM
Instr. Savaş CEYLAN
Instr. Savaş ERGÜL
Instr. Sekvan KUZU
Instr.Fatma Şeyma KOÇ

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ MİZAÇ ÖZELLİKLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ*

BETÜL ARABACIĞLU
MEB

PINAR BAĞÇELI KAHRAMAN
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

ÖZET

Problem Durumu ve Amaç: Bu araştırmada çocukların mizaç özelliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla çocuğun mizacının cinsiyet, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, daha önce okul öncesi eğitim alma durumu, doğum sırası gibi değişkenlere göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bu çalışmanın çocuk mizacının hangi faktörlerden etkilendiğinin belirlenmesine ve önemine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Yöntemi: Bu araştırma tarama modelinde nicel bir çalışma olarak düzenlenmiştir. Araştırmanın örneklemini Bursa il merkezindeki 6 bağımsız anaokulundan 5 yaş grubu 248 çocuk ve 248 ebeveyn oluşturmaktadır. Araştırmada kişisel bilgi formu ve Yağmurlu ve Sanson (2009) tarafından geliştirilen Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği kullanılmıştır. Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği tepkisellik, sebatkârlık, sıcakkanlılık ve ritmiklik olmak üzere mizacın 4 alt boyuttan ve 30 maddeden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri, SPSS programında çözümlenerek değerlendirilmiştir. Verilerin parametrik dağılıp dağılmadığı Kolmogrov Smirnov testi ile incelenmiş ve verilerin parametrik olduğu görülmüştür. Kişisel bilgi formundan elde edilen verilere göre çocukların mizaç özellikleri incelenmiştir. Verilerin analizinde T Testi ve ANOVA Testi kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırma sonucunda, anne ve baba eğitim düzeyinin, daha önce okul öncesi eğitim alma durumunun ve doğum sırasının çocuğun mizacı üzerinde etkisinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Araştırmadan elde edilen sonuca göre; daha önce okul öncesi eğitim alma durumu ve ebeveynlerin eğitim düzeyi çocuğun mizacı üzerinde etkili olmaktadır. Bu bulgudan yola çıkarak çocukların okul öncesi eğitim almaları ve aile eğitimlerinin verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuğun mizacı, okul öncesi dönem, erken çocukluk eğitimi, mizaç

Analysis Of Temperament Characteristics Of Preschool Children In Terms Of Various Variables

Abstract

Purpose: In this study, it is aimed to investigate the temperament characteristics of children in terms of various variables. In this study, it was investigated whether the variables such as gender, mother's education level, father's education level, pre-school education status, and birth order have any effect on the temperament of the child. It is thought that this study will contribute to the determination and importance of the factors that affect children's mood

Method: This research was organized as a quantitative study. The sample of the study consisted of 248 children and 248 parents in 5 age groups from 6 independent kindergartens in Bursa city center. A personal informatin form and a short temperament scale for children, developed by Yağmurlu and Sanson (2009) were used in the research. The short temperament scale for children consists of 4 sub-dimensions and 30 items of temperament including responsiveness, persistence, warmth, and rhythmicity. The data of the research was analyzed and evaluated in the SPSS program. The parametric distribution of the data was examined with the Kolmogrov Smirnov test and it was observed that the data was parametric. T test and ANOVA test were used in the analysis of the data.

Findings: The results showed that the factors like, parents education level, pre-school education, and birth have an influence on children temperament.

Implications for Research and Practice: It can be concluded that, pre-school education and the family education are important in terms of the child temperament. It is recommended that the children have to take preschool education and parent education has to be given to their parents.

Keywords: Temperament of child, preschool period, early childhood education, temperament

* Bu çalışma Betül Arabacıoğlu tarafından Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Dr. Öğr. Üyesi Pınar Bağçeli Kahraman danışmanlığında yürütülen "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okula Uyum Düzeyleri İle Ebeveyn Tutumları ve Çocuğun Mizaç Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Giriş

Çocuğun gelişiminin ve öğrenmesinin en hızlı olduğu evre okul öncesi dönemdir. Eğitimciler ve psikologlar ilk altı yaşın bireyin dil, bilişsel, sosyal, fiziksel, ruhsal ve yaratıcılık gelişimi açısından çok önemli olduğu üzerinde hem fikirdir. Çocuğun kişiliğinin şekillenmesinde kritik bir dönem olmakla birlikte çocuğun sahip olduğu yeteneklerinin keşfedilmesi, ihtiyaçlarının sağlanması, yaşama uyum için temel oluşturacak alışkanlıkların ve becerilerin kazandırılması ve onu ilköğretime hazırlaması nitelikli bir okul öncesi eğitimle gerçekleşebilir (Yalçın &Yalçın, 2018). Okul öncesi eğitimin niteliğinin arttırılmasında çocukların bireysel özelliklerinin tanınması da önem taşımaktadır. Çocuğun mizacının bu özelliklerin en başında geldiği de söylenebilmektedir.

Mizaç bireyin çevreyle olan etkileşiminde duygusal tepki ve davranışlara etki eden, bireyin kendine özgü doğasından kaynaklanan davranış tarzı ya da tepki tarzı olarak tanımlanabilmektedir (Bee, 2000; Santrock, 2012; Burger, 2006). Mizaç, çocukların psikolojik uyumlarının ve sosyal davranışlarının aynı zamanda kişiliklerinin gelişimini etkileyen önemli bir bileşendir (Berdan, Keane & Calkins, 2008; David & Murphy, 2007; Ortiz & Gandara, 2006; Rothbart, Ahadi & Evans, 2000; Sterryi Reiter-Purtill, Gartstein, Gerhardt, Vannatta & Noll, 2010). Çocukların mizaçlarını tanımlamak ve özelliklerini netleştirmek bakımından oldukça fazla teori oluşturulmuştur. Mizacın ne olduğuna yönelik görüş birliği olmaması ile birlikte tüm modeller neredeyse benzer temeller üzerine yapılandırılmıştır. Bu modellerin aynı görüşte oldukları noktalar ise; mizacın kalıtsal kökenlerinin olduğu, oldukça erken yaşlarda oluşmaya başladığı ve çocuklukla beraber tanımlanabilen davranış eğilimleri üzerinde belirgin olarak görüldüğüdür (Goldsmith ve diğerleri, 1987). Kısaca mizacın ne kadarının kalıtsal özelliklerle ve ne kadarının yaşantılar sonucunda oluştuğu tam olarak bilinmese de mizaçla ilgili olarak ortak görüş; her bireyde gözlemlenebilir nitelikte olması ve çok belirgin bir özellik ya da özellikler setinden oluşarak bireyin dünya ile kurduğu etkileşimi oldukça etkilemesidir (Prior, Sanson, Smart & Oberklaid, 2000). Goldsmith ve diğerleri (1987) mizacın, sabit olmakla birlikte, çevresel etkilerin değişimine bağlı olarak değişiklik gösterebileceğini belirtmiştir.

Çocuk mizacının eğitimsel yönüyle ilgili çalışmalar 1980'lerde başlamıştır. Bu araştırma ve akademik çabalar, çocuk mizacını anlamanın önemi ve okula etkisini "Goodness of Fit (Uyumluluk Derecesi Teorisi)" ile açıklanmıştır. Bu teori bir okulun çevresel şartlarının çocuğun mizacıyla uyumlu olması gerektiğini vurgularken, böylelikle iyi bir gelişim, sağlıklı bir düzen ve olumlu eğitimsel durumların ortaya çıkabileceğini belirtmiştir. Çocukların mizaçlarındaki bireysel farklılıklar ve farklı öğrenme düzeylerine sahip olmaları çocuğu gerek uyum gerekse de akademik başarılar yönünden etkilemektedir (Keogh, 2003; Martin & Bridger, 1999).

Bu araştırmada çocukların çevresel şartları dikkate alınarak, okul öncesi dönem çocuklarının mizaç özelliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla çocuğun mizacının cinsiyet, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, daha önce okul öncesi eğitim alma durumu, doğum sırası gibi değişkenlere göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir. Alanyazın incelendiğinde; mizaç özellikleri ile ilgili sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmış ve bu araştırmaların genellikle ebeveyn tutumları, sosyal beceriler, ego sağlamlık düzeyleri gibi farklı özelliklerle beraber incelendiği belirlenmiştir (Akbaş, 2016; Al-Hendewi & Reed, 2012; Brown, Mcride, Bost & Shin, 2011; Önder, Dağal, & Bayındır, 2018; Ramos, 2000; Şendil, 2010; Uçar, 2017; Valiente, Swanson & Chalfant, 2012; Yoleri, Erdoğan & Tetik, 2019; Zembat, Yılmaz ve Küsmüş, 2018). Bu çalışmanın da mizacın çocuğun gelişiminde hangi faktörlerden etkilendiğinin belirlenmesine ve önemine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma çocukların mizaç özelliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amacıyla tarama modelinde nicel bir çalışma olarak düzenlenmiştir. Tarama modeli, kişi, olgu ve olayların değişime uğramadan objektif bir biçimde gözlemlenmesine dayanan bir araştırma modelidir (Karasar, 2014).

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Bursa il merkezindeki anaokullarından basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 5 yaş grubu 248 çocuk oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan çocukların cinsiyete göre demografik bilgileri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 7. *Çocukların cinsiyetine göre demografik bilgiler*

Demografik Bilgiler		Cinsiyet			
		Kız		Erkek	
		f	%	f	%
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	26	20,2	24	21,2
	Ortaokul	19	14,7	17	14,3
	Lise	41	31,5	45	37,8
	Üniversite	43	33,3	33	27,7
	Toplam	129	100	119	100
Anne Meslek	Memur	21	16,3	14	11,8
	İşçi	16	12,4	19	16
	Esnaf-Sanatkâr	3	2,3	2	1,7
	Ev hanımı	83	64,3	78	65,5
	Serbest	6	4,7	6	5
	Toplam	129	100	119	100
Daha Önce Kreşe Gitme	Evet	85	65,9	68	57,1
	Hayır	44	34,1	51	42,9
	Toplam	129	100	119	100
Daha Önce Kreşe Gitme Süresi	Hiç	44	34,1	51	42,9
	1 Yıl	68	52,7	51	42,9
	2 Yıl	17	13,2	17	14,3
	Toplam	129	100	119	100
Aynı Ya da Farklı Anaokulu	Hiç	44	34,1	51	42,9
	Aynı Anaokulu	54	41,9	41	34,5
	Farklı Anaokulu	31	24	27	22,7
	Toplam	129	100	129	100
Okula giden kardeşi	Var	63	48,8	58	48,7
	Yok	66	51,2	61	51,3
	Toplam	129	100	119	100

Tablo 1 incelendiğinde; çalışma grubunu oluşturan kız çocukların %31,5'inin, erkek çocukların %37,8'inin annesi lise mezunudur ve kız çocukların %64,3'ünün, erkek çocukların %65,5'inin annesi ev hanımıdır. Kız çocukların %64,3'ü, erkek çocukların %65,5'i daha önce de okul öncesi eğitim kurumuna gitmiştir. Kız çocukların %52,7'si, erkek çocukların %42,9'u daha önce 1 yıl okul öncesi eğitim kurumuna gitmiştir. Kız çocukların %13,2'si ve erkek çocukların %14,3'ü daha önce 2 yıl okul öncesi eğitim kurumuna gitmiştir. Ayrıca kız çocukların %41,9'u, erkek çocukların %34,5'i daha önce aynı okul öncesi eğitim kurumuna gitmiştir. Kız çocukların %51,2'sinin ve erkek çocukların %51,3'ünün okula giden kardeşi yoktur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kişisel bilgi formu ve Yağmurlu ve Sanson (2009) tarafından geliştirilen Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği (ÇKMÖ) kullanılmıştır.

Çocuklar için kısa mizaç ölçeği (ÇKMÖ)

Ölçek, 1989 yılında Prior, Sanson ve Oberklaid tarafından çocukların mizacını değerlendirmek için geliştirilmiştir (Yağmurlu, Sanson & Köymen, 2005). Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği'nin Türkçe versiyonu, Yağmurlu ve Sanson (2009) tarafından

çeviri-geri çeviri yolu ile Avustralya'da yaşayan 58 Türk çocuğun annelerine verilerek yapılmıştır (Yağmurlu & Sanson, 2009). 30 maddeden oluşmakta olan ölçek anne ve babalar tarafından doldurulmaktadır. Her davranışın karşısında sıklık oranlarına göre değişen 6 seçenek yer almaktadır. "Hemen her zaman" 6 puan, "Sık sık" 5 puan, "Değişken genelde olur" 4 puan, "Değişken genelde olmaz" 3 puan, "Sık değil" 2 puan, "Hemen hiç" 1 puan almaktadır. Ölçek, tepkisellik, sebatkârlık, sıcakkanlılık ve ritmiklik olmak üzere mizacın 4 alt boyutunu içermektedir. Ölçeğin Türkçe versiyonunun iç tutarlık puanları sıcakkanlılık için .80, tepkisellik için .77, sebatkarlık için .76 ve ritmiklik için .48 olarak tespit edilmiştir (Yağmurlu & Sanson, 2009). Her boyuttan alınan yüksek puan, çocuğun yüksek tepkisellik, yüksek sebatkârlık, düşük sıcakkanlılık ve düşük ritmiklik özelliklerine işaret etmektedir (Yağmurlu & Sanson, 2009).

Bu araştırmanın örnekleminde boyutların Cronbach alfa güvenirlik katsayıları tepkisellik için .74, sebatkarlık için .70, sıcakkanlılık için .70, ritmiklik için ise .60 olarak bulunmuştur.

Veri Analizi

Araştırmanın verileri, SPSS (Statistical Package for Social Sciences) paket programında çözümlenerek değerlendirilmiştir. Verilerin parametrik dağılıp dağılmadığı Kolmogrov Smirnov testi ile incelenmiş ve Mizaç puanlarının (p=,075) parametrik dağıldığı görülmüştür. Kişisel bilgi formundan elde edilen verilere göre çocukların mizaç özellikleri cinsiyet, anne eğitim düzeyi ve annenin gelir düzeyi gibi değişkenler açısından incelenmiştir. Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinden elde edilen verilerin değişkenlere göre farklılıklarını incelemek amacıyla T Testi ve ANOVA kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Tablo 2. *Mizaç özelliklerinden tepkisellik, sebatkârlık, sıcakkanlılık ve ritmiklik özelliklerine ilişkin istatistiki bilgiler*

	N	Min.	Max.	Ort.	ss
Tepkisellik	247	10,00	45	25,34	7,68
Sebatkarlık	247	7,00	42	25,78	6,35
Sıcakkanlılık	247	8,00	42	27,27	6,58
Ritmiklik	247	8,00	42	29,73	5,71

Tablo 2'de görüldüğü gibi; çocukların tepkisellik mizaç özelliğinden aldıkları puanların ortalaması 25,34; sebatkarlık mizaç özelliğinden aldıkları puanların ortalaması 25,78; sıcakkanlılık mizaç özelliğinden aldıkları puanların ortalaması 27,27 ve mizaç özelliğinden aldıkları puanların ortalaması 29,73'tür.

Tablo 3. *Cinsiyete göre çocukların mizaç özelliklerinden tepkisellik, sebatkârlık, sıcakkanlılık ve ritmiklik özelliklerine ilişkin t testi sonuçları*

Mizaç	Cinsiyet	N	X	SS	sd	t	p
Tepkisellik	Kız	129	25,13	7,55	246	-,493	,623
	Erkek	119	25,61	7,84			
Sebatkârlık	Kız	129	26,47	6,30	246	1,727	,086
	Erkek	119	25,08	6,36			
Sıcakkanlılık	Kız	129	27,27	6,59	246	-,087	,931
	Erkek	119	27,34	6,63			
Ritmiklik	Kız	129	29,10	5,51	246	-1,704	,090
	Erkek	119	30,34	5,91			

Tablo 3'te görüldüğü üzere; tepkisellik puan ortalamaları araştırmaya katılan kız çocuklar için 25,13, erkek çocuklar için ise 25,61 olarak belirlenmiştir. Bu oranlar birbirine çok yakın olmakla birlikte cinsiyete göre tepkisellik puan ortalamalarında bir farklılaşma görülmemektedir ($t_{(242)}$ =-.493; p>.05). Sebatkârlık puan ortalamaları araştırmaya katılan kız çocuklar için 26,47, erkek çocuklar için ise 25,08 olarak belirlenmiştir. Cinsiyete göre sebatkârlık puan ortalamalarında bir farklılaşma olmadığı da yapılan T Testi sonucunda ($t_{(244)}$ =.086; p>.05). Sıcakkanlılık puan ortalamaları araştırmaya katılan kız çocuklar için 27,27,

erkek çocuklar için ise 27,34 olarak belirlenmiştir. Cinsiyete göre sıcakkanlılık puan ortalamalarında bir farklılaşma görülmemektedir ($t_{(244)}$ =-.087; p>.05). Ayrıca ritmiklik puan ortalamaları incelendiğinde; kız çocukların 29.10; erkek çocukların puan ortalamalarının ise 30.33 olduğu görülmektedir. Ritmiklik mizaç özelliğinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılığa yol açmadığı belirlenmiştir ($t_{(240)}$ =.090;p>.05). Elde edilen bu sonuçlara göre cinsiyetin mizaç üzerinde etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 4. *Annelerinin eğitim düzeylerine göre çocukların mizaç özelliklerinden tepkisellik, sebatkârlık, sıcakkanlılık ve ritmiklik özelliklerine ilişkin varyans analizi sonuçları*

Mizaç	Gruplar	N	X	SS	F	p	Anlamlı Fark
	İlkokul	50	27,06	7,15			
	Ortaokul	36	27,19	8,20			
Tepkisellik	Lise	86	24,39	7,64	2,329	,075	
	Üniversite	76	24,47	7,60			
	Toplam	248	25,36	7,68			
	İlkokul	50	25,00	6,41			
	Ortaokul	36	25,05	7,24			
Sebatkârlık	Lise	86	25,45	5,37	1,572	,197	
	Üniversite	76	27,09	6,81			
	Toplam	248	25,80	6,35			
	İlkokul	50	26,90	6,20			
	Ortaokul	36	27,19	6,35			
Sıcakkanlılık	Lise	86	27,44	6,57	,094	,963	
	Üniversite	76	27,47	7,10			
	Toplam	248	27,31	6,60			
	İlkokul	50	26,70	5,64			Lise-ilkokul
	Ortaokul	36	28,50	5,55			Üniv.-ilkokul
Ritmiklik	Lise	86	30,14	4,98	9,286	,000*	Üniv.-ortaokul
	Üniversite	76	31,72	5,79			
	Toplam	248	29,69	5,72			

*p<.05

Tablo 4'te görüldüğü gibi; anne eğitim düzeyinin çocukların mizaç özelliklerinden tepkisellik puan ortalamaları üzerindeki etkisi .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır ($F_{(3-247)}$=2,329;p>.05). Anne eğitim düzeyinin çocukların mizaç özelliklerinden sebatkarlık puan ortalamaları üzerindeki etkisi .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır ($F_{(3-247)}$=1,572;p>.05). Anne eğitim düzeyinin çocukların mizaç özelliklerinden sıcakkanlılık puan ortalamaları üzerindeki etkisi .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır ($F_{(3-247)}$=,094;p>.05). Anne eğitim düzeyinin çocukların mizaç özelliklerinden ritmiklik puan ortalamaları üzerindeki etkisi .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($F_{(3-247)}$=9,286;p<.05). Farklılığın kaynağını test etmek için Post Hoc testlerinden Tukey's Testi kullanılmıştır. Tukey's Testi sonucunda anne eğitim düzeyi ilkokul ve ortaokul olan çocuklarla anne eğitim düzeyi üniversite olan çocuklar arasında anne eğitim düzeyiüniversite olan çocukların lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Aynı zamanda anne eğitim düzeyi ilkokul olan çocuklarla anne eğitim düzeyi lise olan çocuklar arasında anne eğitim düzeyi lise olan çocukların lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuca göre anne eğitim düzeyi üniversite olan çocukların ritmiklik puanları anne eğitim düzeyi ilkokul ve ortaokul olanlara göre daha yüksektir. Aynı zamanda anne eğitim düzeyi lise olan çocukların ritmiklik puan ortalamaları anne eğitim düzeyi ilkokul olanlara göre daha yüksektir.

Tablo 5. *Babaların eğitim düzeylerine göre çocukların mizaç özelliklerinden tepkisellik, sebatkârlık, sıcakkanlılık ve ritmiklik özelliklerine ilişkin varyans analizi sonuçları*

Mizaç	Gruplar	N	X	SS	F	p	Anlamlı Fark
	İlkokul	23	28,43	8,13			
	Ortaokul	34	26,73	8,47			
Tepkisellik	Lise	107	24,49	7,54	2,113	,099	
	Üniversite	84	25,07	7,23			
	Toplam	248	25,36	7,68			
	İlkokul	23	24,52	6,21			
	Ortaokul	34	24,44	5,74			
Sebatkârlık	Lise	107	25,70	6,30	1,607	,188	
	Üniversite	84	26,85	6,61			
	Toplam	248	25,81	6,35			
	İlkokul	23	26,56	6,21			
	Ortaokul	34	26,62	6,64			
Sıcakkanlılık	Lise	107	27,68	6,67	,333	,801	
	Üniversite	84	27,31	6,66			
	Toplam	248	27,31	6,60			
	İlkokul	23	28,87	5,86			Ortaokul- üniv.
	Ortaokul	34	27,53	6,09			
Ritmiklik	Lise	107	29,73	4,82	2,792	,041*	
	Üniversite	84	30,75	6,38			
	Toplam	248	29,69	5,72			

*p<.05

Tablo 5'te görüldüğü gibi; baba eğitim düzeyinin çocukların mizaç özelliklerinden tepkisellik özellikleri puan ortalamaları üzerinde ($F_{(3-247)}$= 2,113;p>.05); sebatkarlık özellikleri puan ortalamaları üzerinde ($F_{(3-247)}$= 1,607;p>.05) ve sıcakkanlılık özellikleri puan ortalamaları üzerinde ($F_{(3-247)}$= ,333;p>.05) etkisi bulunmamıştır Baba eğitim düzeyinin çocukların mizaç özelliklerinden ritmiklik özellikleri puan ortalamaları üzerindeki etkisi .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($F_{(3-247)}$= 2,792;p<.05). Farklılığın kaynağını test etmek için Post Hoc testlerinden Tukey's testi kullanılmıştır. Tukey's testi sonucunda baba eğitim düzeyi ortaokul olan çocuklara kıyasla baba eğitim düzeyi üniversite olan çocukların lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuca göre baba eğitim düzeyi üniversite olan çocukların ritmiklik puanları baba eğitim düzeyi ortaokul olanlara göre daha yüksektir.

Tablo 6. *Çocukların daha önce aynı veya farklı anaokuluna gitme ve daha önce anaokuluna gitmeme durumlarına göre mizaç özelliklerinden tepkisellik, sebatkârlık, sıcakkanlılık ve ritmiklik özelliklerine ilişkin varyans analizi sonuçları*

Mizaç	Gruplar	N	X	SS	F	p	Anlamlı Fark
Tepkisellik	Aynı	95	24,90	7,43	1,319	,269	
	Farklı	58	24,50	5,72			
	Hiç	95	26,35	8,84			
	Toplam	248	25,36	7,68			
Sebatkârlık	Aynı	95	27,36	6,53	5,288	,006*	Aynı-farklı

	Farklı	58	24,17	6,37			Aynı-hiç
	Hiç	95	25,25	5,87			
	Toplam	248	25,81	6,35			
Sıcakkanlılık	Aynı	95	28,13	6,55	2,276	,105	
	Farklı	58	27,79	6,61			
	Hiç	95	26,19	6,55			
	Toplam	248	27,31	6,60			
Ritmiklik	Aynı	95	30,13	5,38	1,315	,270	
	Farklı	58	30,21	5,07			
	Hiç	95	28,95	6,38			
	Toplam	248	29,69	5,72			

*p<.05

Tablo 6'da görüldüğü gibi; çocukların daha önce aynı veya farklı anaokuluna gitme ve daha önce anaokuluna gitmeme durumlarının çocukların mizaç özelliklerinden tepkisellik özellikleri puan ortalamaları üzerindeki etkisi .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır ($F_{(2-247)}$=1,319;p>.05). Buna göre çocukların aynı veya farklı anaokuluna gitme ve daha önce anaokuluna gitmeme durumları çocukların mizaç özelliklerinden tepkisellik özellikleri üzerinde etkili olmamaktadır. Çocukların daha önce aynı veya farklı anaokuluna gitme ve daha önce anaokuluna gitmeme durumlarının çocukların mizaç özelliklerinden sebatkarlık özellikleri puan ortalamaları üzerindeki etkisi .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($F_{(2-247)}$=5,288;p<.05). Farklılığın kaynağını test etmek için Post Hoc testlerinden Tukey's testi kullanılmıştır. Tukey's testi sonucunda daha önce hiç anaokuluna gitmemiş olanlara kıyasla daha önce aynı anaokuluna gitmiş olanların lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Daha önce farklı anaokuluna gidenlere göre ise daha önce aynı anaokuluna gidenlerin lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuca göre daha önce aynı anaokuluna gitmiş olan çocukların sebatkârlık özellikleri daha önce farklı anaokuluna gidenlere ve daha önce hiç anaokuluna gitmemiş olanlara göre daha yüksektir. Çocukların daha önce aynı veya farklı anaokuluna gitme ve daha önce anaokuluna gitmeme durumlarının çocukların mizaç özelliklerinden sıcakkanlılık özellikleri puan ortalamaları üzerindeki etkisi .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır ($F_{(2-247)}$=2,276;p>.05). Buna göre çocukların aynı veya farklı anaokuluna gitme ve daha önce anaokuluna gitmeme durumları çocukların mizaç özelliklerinden sıcakkanlılık özellikleri üzerinde etkili olmamaktadır. çocukların daha önce aynı veya farklı anaokuluna gitme ve daha önce anaokuluna gitmeme durumlarının çocukların mizaç özelliklerinden ritmiklik özellikleri puan ortalamaları üzerindeki etkisi .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır ($F_{(2-247)}$=1,315;p>.05). Buna göre çocukların aynı veya farklı anaokuluna gitme ve daha önce anaokuluna gitmeme durumları çocukların mizaç özelliklerinden ritmiklik özellikleri üzerinde etkili olmamaktadır.

Tablo 7. *Çocukların okula giden kardeşi olma durumlarına göre mizaç özelliklerinden tepkisellik, sebatkârlık, sıcakkanlılık ve ritmiklik özelliklerine ilişkin t testi sonuçları*

Mizaç	Okula giden kardeş	N	X	SS	sd	t	p
Tepkisellik	Var	121	25,89	7,64	246	1,061	,290
	Yok	127	24,86	7,71			
Sebatkârlık	Var	121	26,61	6,36	246	1,959	,051
	Yok	127	25,04	6,28			
Sıcakkanlılık	Var	121	26,55	6,30	246	-1,781	,076
	Yok	127	28,03	6,81			
Ritmiklik	Var	121	29,15	5,96	246	-1,466	,144
	Yok	127	30,21	5,46			

Tablo 7'de görüldüğü üzere; tepkisellik puan ortalamaları araştırmaya katılan okula giden kardeşi olan çocuklar için 25,89, okula giden kardeşi olmayan çocuklar için ise 24,86 olarak belirlenmiştir. Tepkisellik puan ortalamalarına yönelik okula giden

kardeşi olan ve olmayan çocuklar arasında bir farklılaşma görülmemektedir (t (246) =.290; p>.05). Sebatkârlık puan ortalamaları araştırmaya katılan okula giden kardeşi olan çocuklar için 26,61, okula giden kardeşi olmayan çocuklar için ise 25,04 olarak belirlenmiştir. Sebatkârlık puan ortalamalarına yönelik okula giden kardeşi olan ve olmayan çocuklar arasında bir farklılaşma görülmemektedir (t (246) =.051; p>.05). Sıcakkanlılık puan ortalamaları araştırmaya katılan okula giden kardeşi olan çocuklar için 26,55, okula giden kardeşi olmayan çocuklar için ise 28,03 olarak belirlenmiştir. Sıcakkanlılık puan ortalamalarına yönelik okula giden kardeşi olan ve olmayan çocuklar arasında bir farklılaşma görülmemektedir (t (246) =.076; p>.05). Ayrıca ritmiklik puan ortalamaları incelendiğinde; okula giden kardeşi olan çocukların 29,14; okula giden kardeşi olmayan çocukların puan ortalamalarının ise 30,21 olduğu görülmektedir. Ritmiklik mizaç özelliği puan ortalamalarının okula giden kardeşi olma durumuna göre anlamlı bir farklılığa yol açmadığı belirlenmiştir (t (246) =.144;p>.05).

Tablo 8. *Doğum sırasına göre çocukların mizaç özelliklerinden tepkisellik, sebatkârlık, sıcakkanlılık ve ritmiklik özelliklerine ilişkin varyans analizi sonuçları*

Mizaç	Gruplar	N	X	SS	F	p	Anlamlı Fark
	Birinci	135	24,67	7,85			
Tepkisellik	Diğer	113	26,19	7,42	2,450	,119	
	Toplam	248	25,36	7,68			
	Birinci	135	25,41	6,56			
Sebatkârlık	Diğer	113	26,28	6,09	1,169	,281	
	Toplam	248	25,81	6,35			
	Birinci	135	27,77	6,93			
Sıcakkanlılık	Diğer	113	26,75	6,16	1,468	,227	
	Toplam	248	27,31	6,60			
	Birinci	135	30,47	5,51			
Ritmiklik	Diğer	113	28,77	5,86	5,501	,020*	Birinci-diğer
	Toplam	248	29,69	5,72			

*p<.05

Tablo 8'de görüldüğü gibi; doğum sırasının çocukların mizaç özelliklerinden tepkisellik özellikleri puan ortalamaları üzerindeki etkisi .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır ($F_{(1-247)}$= 2,450;p>.05). Doğum sırasının çocukların mizaç özelliklerinden sebatkarlık özellikleri puan ortalamaları üzerindeki etkisi .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır ($F_{(1-247)}$= 1,169;p>.05). Doğum sırasının çocukların mizaç özelliklerinden sıcakkanlılık özellikleri puan ortalamaları üzerindeki etkisi .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır ($F_{(1-247)}$= 1,468;p>.05). Doğum sırasının çocukların mizaç özelliklerinden ritmiklik özellikleri puan ortalamaları üzerindeki etkisi .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($F_{(1-247)}$= 5,501;p<.05). Farklılığın kaynağını test etmek için Post Hoc testlerinden Tukey's testi kullanılmıştır. Tukey's testi sonucunda ilk çocuk olmayan çocuklara kıyasla ilk çocuk olan çocukların lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuca göre birinci çocukların ritmiklik puanları diğerlerine göre daha yüksektir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın sonucunda cinsiyetin çocukların tepkisellik, sebatkârlık, sıcakkanlılık ve ritmiklik mizaç özellikleri üzerinde bir farklılığa yol açmadığı tespit edilmiştir. Benzer olarak, Zembat, Yılmaz ve İlçi-Küsmüş (2018) okul öncesi dönem çocuklarının mizaç özelikleri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi incelenmek amacıyla yürüttüğü araştırmalarında okul öncesi dönem çocuklarının mizaç özelliklerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığını tespit etmiştir. Rudasill ve diğerleri (2016) okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş arasındaki çocukların mizaç özellikleri ile öğretmen-çocuk çatışmasını incelediği araştırmalarında çocukların mizaç özelliklerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını belirlemişlerdir. Akbaş (2016), sosyal uyum becerileri ile mizaç özellikleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60 ay ve üzeri çocuklarla yürüttüğü araştırmasında tepkisellik alt boyutunda erkekler ve sebatkârlık alt boyutunda kızlar lehine anlamlı farklılaşmanın olduğunu ortaya koymuştur. Mathieson (2011) okul öncesi dönem çocuklarıyla yürüttüğü araştırmasında kız ve erkek çocukların mizaç özelliklerinin farklılaştığını, bu farklılaşmada ailenin tutumunun

önemli bir yeri olduğunu belirtmiştir. Ancak yapılan bu araştırma sonucuna göre, cinsiyetin çocukların mizaç özellikleri üzerinde etkisi olmadığı söylenebilir.

Bu araştırmanın sonucunda anne eğitim düzeyinin çocukların tepkisel, sebatkâr ve sıcakkanlılık mizaç özellikleri üzerinde etkisi olmadığı ancak anne eğitim düzeyi üniversite olan çocukların ritmiklik puanlarının anne eğitim düzeyi ilkokul ve ortaokul olanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda anne eğitim düzeyi lise olan çocukların ritmiklik puan ortalamaları anne eğitim düzeyi ilkokul olanlara göre daha yüksektir. Akbaş (2016) sosyal uyum becerileri ile mizaç özellikleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60 ay ve üzeri çocuklarla yürüttüğü araştırmasında okul öncesi dönem çocuklarının mizaç özelliklerinde anne eğitim düzeyinin ritmiklik ve tepkisellik alt boyutunda, anlamlı bir etkiye sahip olduğunu belirtmektedir. Bu araştırma sonucunda çocuğun mizaç özelliklerinden ritmiklik özelliğinin üniversite mezunu annelerde daha yüksek çıkmasının sebebinin, bu annelerin çocuklarının uyku düzeni gibi biyolojik fonksiyonlarına dikkat etmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu bağlamda annenin üniversite mezunu olmasının demokratik davranışlar sergilemesinde etkili olmasından yola çıkılarak annelerin ritmiklik mizacının diğer mizaç boyutlarına göre farklılaşmasını sağladığı söylenebilir. Mizacın diğer boyutlarında ebeveynin eğitim düzeyinin etken olmaması ise diğer boyutların daha farklı değişkenlerle ilişkili olmasına bağlanabilir.

Daha önce aynı anaokuluna gitmiş olan çocukların sebatkârlık özellikleri daha önce farklı anaokuluna gidenlere ve daha önce hiç anaokuluna gitmemiş olanlara göre daha yüksektir. Bununla birlikte çocukların aynı, farklı anaokuluna gitme ya da hiç anaokuluna gitmeme durumlarına göre mizaç alt boyutlarından tepkisellik, sıcakkanlılık ve ritmiklik özellikleri puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu durumda anaokulunda verilen eğitimin çocukların mizacını yüksek oranda etkilemediği söylenebilir.

Çocukların okula giden kardeşi olma durumlarına göre mizaç alt boyutlarından tepkisellik, sıcakkanlılık ve ritmiklik özellikleri puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık olmazken okula giden kardeşi olan çocukların sebatkârlık özellikleri okula giden kardeşi olmayan çocuklara göre daha yüksektir. Doğum sırasının tepkisel, sebatkâr ve sıcakkanlılık mizaç özellikleri üzerinde etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Fakat birinci çocukların ritmiklik puanları diğerlerine göre daha yüksektir.

Yapılan bu çalışmadan elde edilen bulgular ışığında; boylamsal çalışmalar ile uzun dönemde, çocukların mizaç özellikleri üzerindeki değişimlerin belirlenmesi yararlı olabilir. Alanyazın incelendiğinde, ülkemizde okul öncesi dönem çocuklarının mizaç özelliklerine yönelik çalışmalar yeterli düzeyde değildir. İstenen düzeye ulaşması açısından araştırmacılar tarafından mizaç kavramı, farklı değişkenlerle bir arada ele alınıp incelenebilir.

Anaokuluna gitme durumu her ne kadar çocukların mizaçları üzerinde anlamlı farklılığa yol açmasa da, ortalamalarda farklılığa neden olmuştur. Bu durumun daha kapsamlı bir araştırma grubu ile incelenmesinin de yararlı olacağı düşünülmektedir. Ebeveynlerin çocukları ile etkileşim sürecinde çocuğun bireysel özelliklerine uygun bir ebeveynlik yaklaşımını benimsemeleri adına anne-baba eğitim programları düzenlenmesi önerilmektedir. Öğretmenlerin çocukların mizaç özelliklerini tanımaları ve bireysel farklılıklar olduğunu kabul etmeleri, çocukları daha iyi anlamalarını ve kabullenmelerini kolaylaştırmaktadır. Çocukları iyi tanıyan bir öğretmen ise, onlarda stres yaratan durumları daha iyi değerlendirebilmekte ve onlara destek olabilmektedir. Bu doğrultuda öğretmenlerin hizmet içi eğitim faaliyetleri aracılığıyla desteklenmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Akbaş, B. (2016).*Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60 ay ve üzeri çocukların sosyal uyum becerileri ile mizaç özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.

Al- Hendawi M. & Reed E. (2012). Education outcomes for children at- risk: The influence of individual differences in children's temperaments. *International Journal of Special Education*, *2*, 64-72.

Bee, H. (2000). *The developing child*. New Jersey: Pearson Education Company.

Berdan, L.E., Keane, S.P.& Calkins, S.D. (2008). Temperament and externalizing behavior: social preference and perceived acceptance as protective factors. *Developmental Psychology, 44* (4), 957-968.https://doi.org/10.1037/0012-1649.44.4.957

Burger, J.M. (2006). *Kişilik, psikoloji bilimin insan doğasına dair söyledikleri*. (Çeviren: İ. D. Erguvan). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Brown, G. L., Mcbride ,B,. R.,Bost, K.K,& Shin, N. (2011). Parental involvement, child temperament, and parents' work hours: Differential relations for mothers and fathers. *Journal of Applied Developmental Psychology, 32,* 313-322.http://dx.doi.org/10.1016/j.appdev.2011.08.004

David, K.M., & Murphy, B.C. (2007). Interparental conflict and preschooler's peer relations: The moderating roles of temperament and gender. *Social Development, 16*(1), 1-23.

Goldsmith, H. H., Buss, A. H., Plomin, R., Rothbart, M. K., Thomas, A., Chess, S., Hınde, R. A. & McCall, R. B. (1987). Roundtable: what is temperament? four approaches. *Child Development, 58*(2), 505-529.

Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi.* Nobel Yayın: Ankara

Keogh, B. K. (2003). *Temperament in the classroom: Understanding individual differences.* Baltimore, MD, US: Paul H Brookes Publishing.
Martin, R. P., & Bridger, R. C. (1999). *The temperament assessment battery for children-revised.* Athens, GA: University of Georgia.
Mathieson, K. H. (2011). *Early peer play: the roles of temperament and socio-emotional understanding in young children's social competence*. Doctoral thesis, University of Sussex, School of Psychology, UK.
Ortiz, M. A. C. & Gándara, V. B. (2006). Study on the relations between temperament, aggression, and anger in children. *Aggressive Behavior, 32*(3), 207–215.
Önder, A., Dağal, A. B., & Bayındır, D. (2018). Okul öncesi dönem çocukların mizaç özellikleri ve annelerinin ebeveynlik stillerinin çocukların ego sağlamlık düzeyleri üzerindeki yordayıcı etkisi. *Eğitim ve Bilim*, *43*(193).
Prior, M., Sanson, A., Smart, D., & Oberklaid, F. (2000). *Pathways from infancy to adolescence. Australian temperament project 1983–2000.* Melbourne: Australian Institute of Family Studies.
Ramos, M. C. (2000). *Familyconflict, temperament, and the behavioral adjustment of school age children: A vulnerability and resilience model*. (Unpublished master thesis). California State University. California.
Rothbart, M. K., Ahadi, S. A. & Evans, D. E. (2000). Temperament and personality: Origins and outcomes. *Journal of Personality and Social Psychology, 78*(1), 122−135. doi: https://doi.org/10.1037//0022-3514.78.1.12 l .
Rudasill, K. M., Hawley, L. Molfese, V. J., Tu, X., Prokasky, A., ve Sirota, K. (2016). Temperament and teacher–child conflict in preschool: the moderating roles of classroom instructional and emotional support. *Early Education and Development, 27*(7), 859-874. doi: https://doi.org/10.1080/10409289.2016.1156988
Santrock, J.W. (2012). *Ergenlik* (Çeviren: D, Müge). Ankara: Nobel Kitabevi.

Sönmez, V., & Alacapınar, F. G. (2016). *Sosyal bilimlerde ölçme aracı hazırlama*. Ankara: Anı Yayıncılık.
Sterry, T.W., Reiter-Purtill, J., Gartstein, M.A., Gerhardt, C.A., Vannatta, K., & Noll, R.B. (2010). Temperament and peer acceptance: the mediating role of social behavior. *Merrill-Palmer Quarterly, 56*(2), 189-219.
Şendil, Ç. (2010). *5-6 yaş çocuklarında sosyal yetkinlik ve davranış sorunlarının akran kabulü, mizaç ve cinsiyet açısından incelenmesi.*(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
Uçar, E. (2017). *Okulöncesi dönem (48 - 72 Ay) çocuklarında ilişkisel ve fiziksel saldırganlığın mizaç ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
Valiente, C.,Swanson, J. & Chalfant, K. L. (2012). Kindergartners' temperemant, classroom engagement, and student-teacher relationship: Moderation by effortful control. *Social Development, 21* (3), 558-576. doi: https://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9507.2011.00640.x
Yağmurlu, B. & Sanson, A. (2009). The role of child temperament, parenting and culture in the development of prosocial behaviors. *Australian Journal of Psychology, 61*(2), 77–88.
Yağmurlu, B., Sanson, A., & Koymen, S. B. (2005). Effects of parenting and child temperament on the development of prosocial behavior: The mediating role of theory of mind. *Turkish Journal of Psychology, 20,* 1–20.
Yalçın, F. & Yalçın, M. (2018). Okul öncesi öğretmenlerin okul öncesi eğitimin sorunlarıyla ilgili görüşleri: Ağrı İli Örneği. *İlköğretim Online Dergisi. 17*(1), 367-383. doi: https://dx.doi.org/10.17051/ilkonline.2018.413784
Yoleri, S., Erdoğan, N. I., & Tetik, G. (2019). Ebeveyn tutumlarının okul öncesi dönemdeki çocukların mizaç özellikleri ile ilişkisinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (42), 226-239.
Zembat, R., Yılmaz, H. & İlçi-Küsmüş, G. (2018). Okul öncesi dönem çocuklarının mizaç özellikleri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Ed. S. Dinçer). *Değişen Dünyada Eğitim,* 43-56. https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/Degisen-Dunyada-Egitim-EKitap.pdf adresinden 10.03.2019 tarihinde erişilmiştir.